

Til Akademikerne
v/Liza Antufyeva

Deres ref.:

Vår ref.: 19/1020

Dato: 27.3.2019

Legeforeningens innspill – NOU 2019: Nye sjanser – bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp

Legeforeningen takker for invitasjon til å komme med høringsuttalelse til høring om Stoltenberg-utvalgets NOU. Legeforeningen har også deltatt med innspill til Akademikerne om den kommende Stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, som henger nært sammen med temaet.

Legeforeningen støtter forslagene som underbygger viktigheten av å vektlegge tiltak og løsninger for tidlig innsats og forebygging, og tiltak for å redusere sosiale forskjeller. Legeforeningen støtter også utvalgets premisser for arbeidet, hvor det fremkommer at målet skal være å løfte de som henger etter, fremfor å redusere tilbudet til de som lærer raskest. For Legeforeningen er det naturlig å se læring og frafallsproblematikk i lys av folkehelsearbeidet.

Under følger Legeforeningens åtte budskap:

- **Tidlig innsats - God folkehelse starter tidlig:**
Legeforeningen mener det trengs et sterkt fokus på barn og unges oppvekstvilkår. En trygg oppvekst er for de fleste en forutsetning for et liv med god helse, livskvalitet og læring. Vi vet bl.a. at barnevernsbarn i mindre grad fullfører høyere utdanning og i større grad blir forbrukere av helsetjenester sammenlignet med jevnaldrende. Gode og tilgjengelige tjenester for sårbare barn er derfor en god helseinvestering både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Helsetjenester rettet mot barn og unge bør derfor styrkes.
- **Viktig med et godt kunnskapsgrunnlag – Forslag om innsamling av registerdata for videreutvikle av kunnskapsgrunnlaget:**
Legeforeningen er tilhenger av utvikling av ny kunnskap og forskning. Innhenting av data muliggjør god forskning i framtiden som bidrar til at tiltak kan innføres med bakgrunn i godt dokumenterte og utprøvde sammenhenger. Legeforeningen støtter derfor intensjonen med forslaget om bruk av registerdata.

Det er likevel tydelig at tiltaket har potensiale for å være svært personverninnngripende. Legeforeningen mener derfor at det er en forutsetning at det gjøres grundige utredninger knyttet til personvern hensyn og effekter av en slik innsamling av data før tiltaket innføres. Muligheten for å koble slike registre sammen gjør at flere kan få tilgang på dataene. Det må vurderes om det er mulig å oppnå samme mål uten en så stor inngripen i den enkeltes personvern. Det må også vurderes om de nye formene for kartlegging kan erstatte den kartleggingen som allerede foregår i dag. For stor grad av kartlegging kan gå utover elevenes skolehverdag. Kartlegging og testing av barn og ungdom må gjøres på en måte som ivaretas mestringsfølelse og oppleves meningsfullt for både barn, foreldre og lærere.

- **Bedre samarbeid mellom aktørene – Skolen, skolehelsetjenesten, helsestasjoner, psykologer, barnepsykiatere og fastleger:**

Samarbeidet rundt barn og unge bør forsterkes, særlig i arbeidet med å avdekke faktorer som påvirker livskvalitet og forutsetninger for læring. Dialog mellom fastleger og helsesykepleiere kan for eksempel bidra til å avdekke om barn utsettes for vold eller overgrep. De to kjenner gjerne barna godt hver for seg, men gjør observasjoner som alene ikke gir grunn for iverksetting av tiltak, men som samlet kan gi et godt nok grunnlag.

Konkrete tiltak som kan bidra til å bedre den samlede evnen til å avdekke faktorer rundt barn og unges oppvekst- og læringsvilkår:

- 1) Få på plass gode IKT-systemer for enklere kommunikasjon mellom aktørene.
- 2) Tydeliggjøre ansvarsområder, og hvordan oppgaver overføres mellom tjenester og nivåer. I tillegg til sentrale tiltak, må også kommunene oppfordre og legge til rette for at ulike grupper lokalt finner sammen når barn trenger hjelp og oppfølging.
- 3) Kortere pasientlister for hver fastlege. Med kortere lister får fastlegene mer tid til slike problemstillinger, som ofte krever mye tid for å håndtere de på en god måte.
- 4) Større stillinger for kommuneoverlegen. Kommuneoverlegen skal lede og utvikle kommunehelsetjenesten. De skal fungere som et bindeledd mellom fastlegene og de øvrige tjenestene i kommunen, og har ansvar for forebygging og folkehelsearbeid. I dag har mange kommuneoverleger for små stillingsbrøker, noe som gjør at de har for liten tid til å jobbe med disse spørsmålene.

- **Minst én time fysisk aktivitet hver dag i grunnskolen:**

Legeforeningen ønsker mer fysisk aktivitet for alle barn. Barn og unge er for lite aktive. Undersøkelser har vist at dagens 15-åringer er mer stillesittende enn 65-85-åringer. Som Stoltenberg-utvalget trekker frem har gutter og jenter ulike ferdigheter og behov, særlig i overgangen fra barnehagen til en mer stillesittende skolehverdag. Når vi vet at mer aktivitet i hverdagen kan bidra til å skape økt konsentrasjon og bedre forutsetninger for læring, mener Legeforeningen det er behov for å gjøre tiltak på systemnivå for å sikre barn og unge bedre muligheter for å være i aktivitet gjennom dagen. Skolen er et godt sted å starte for å legge grunnlaget for å aktivitet videre i livet. Aktivitet forebygger livsstilssykdommer og alvorlig sykdom, noe som er kostbart både for enkeltindividet og samfunnet. Regjeringen må følge opp Stortingets vedtak om å legge bedre til rette for mer fysisk aktivitet i skolen.

- **Egenandel for unge må reduseres:**

Det er behov for bedre tilgang på helsehjelp for ungdom. Mange sliter med stress og psykiske lidelser og trenger å komme i kontakt med noen å prate med. Legeforeningen mener det er bra at det satses på helsestasjoner og psykologer i kommunene, men ser at fastlegene også kan gjøres mer tilgjengelig for denne gruppen. Legeforeningen mener egenandeler hos fastlegen bør fjernes for ungdommer fra 16 til 20 år. Vi vet at denne gruppen går lite til legen, antagelig fordi de ikke tjener egne penger og fordi de ikke ønsker å involvere foreldrene i alle typer helseproblemer. Ved å fjerne egenandelen er det trolig flere som velger å kontakte fastlegen for hjelp på et tidligere tidspunkt. Det kan hindre utvikling av mer kompliserte forløp som igjen kan få konsekvenser for videre utdanningsløp. Fastlegene kan også oppfordres til å sende brev til ungdommene på listen sin for å informere om hvilken hjelp de kan få hos dem.

- **Mestring – Opplæring om psykisk helse:** Legeforeningen støtter viktigheten av fagfornyelse i grunnskolen i takt med utviklingen av ny kunnskap om barns utvikling og læring. Det er positivt å kunne tilby barn og ungdom flere valgfag, slik at de tidlig kan oppleve en mestringsarena i skolen hvor det ikke kun fokuseres på prestasjon. Fag om utdanningsvalg og livsmestring en positiv idé som kan være med på å styrke barn og ungdoms motivasjon for læring og kjennskap til egen psykiske helse.
- **Differensiert undervisning – Gi unge flere mulige utdannings- og livsløp:** Barn og unge er forskjellige og har behov for individuelle løsninger. Det bør kunne tilbys differensiert undervisning til elever med forskjellige interesser, styrker og svakheter, på en måte som unngår stigmatisering for de elevene som trenger ekstra hjelp. Målet må være å sikre barn og ungdom en forutsigbar og god skolestart, uavhengig av utviklingsnivå og prestasjoner.

Legeforeningen mener at lek er en viktig del av barns liv og læring. Barn lærer gjennom lek. Ved å leke det de har sett, hørt og følt prosesserer de inntrykk og lærer sosialt samspill. Frilek har dessverre en mindre og mindre plass i mange barns liv. Det bør derfor utvises forsiktighet med å påføre for stor grad av styring av de yngste barnas lek. Samtidig kan lek også brukes til spesifikk læring. Vi vet at gutter gjerne velger fysisk lek. Det bør derfor benyttes pedagogiske innfallsvinkler som har nettopp den fysiske leken som utgangspunkt for læring.

Det er ønskelig at barn og unge skal gjennomføre videregående utdanning, men det vil ikke være riktig for alle. Legeforeningen mener man i større grad må legge til rette for individualiserte løp. For noen kan det innebære praktisk utdanning uten teoritung undervisning. Styrking av yrkesfagene og tilgang på nok lærlingplasser er viktige elementer.

- **Det må medfølge midler ved innføring av endringer eller lovkrav:** For alle endringer og lovkrav som gjennomføres må det følge med enten øremerkede midler eller en sørge-for-plikt for kommunene, slik at gode intensjoner om økte ressurser til barna ikke blir utsatt for innsparinger på andre sentrale områder i kommunen.

Med hilsen
Den norske legeforenings sentralstyre

Geir Riise
Generalsekretær

Jorunn Fryjordet
Avdelingsdirektør

Saksbehandler: Ingvild Bjørge Berg